

NOVÉ SPOLKOVÉ PRÁVO

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.

KORPORACE (S JINÝM NEŽ VÝDĚLEČNÝM ÚČELEM)

V OZ:

Spolek (pobočný spolek)

Odborová organizace (3025)

Organizace zaměstnavatelů (3025)

Společenství vlastníků jednotek (1204 a násl.)

V ZOK:

Společnost s ručením omezeným (132 a násl.)

Akciová společnost (256 a násl.)

Družstvo (552 a násl.)

Družstvo bytové (727 a násl.)

Družstvo sociální (758 a násl.)

KORPORACE – ZA JINÝM ÚČELEM NEŽ PODNIKÁNÍM

V dalších zákonech:

z. č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

Církev

Náboženské společnosti

Církevní právnické osoby (evidované)

z.č. 424/1991 Sb., o politických stranách a politických hnutích

Politické strany

Politická hnutí

z.č. 449/2001 Sb., o myslivosti

Honební společenstva

Zrušený 20f a násl. ObčZ1964:

Zájmové sdružení právnických osob (3051)

SPOLKOVÁ REJSTŘÍKOVÁ REGULACE

Spolkový rejstřík je veřejný rejstřík

Překlopila se data od MV (126 VeřRej) – 80 tis. Spolků + 40 tis.
Pobočných

Zájmová sdružení právnických osob se zapisují do spolkového rejstříku

Princip publicity (formální, materiální)

Notářský zápis a notářský vklad

Zapisují se (spolky, pobočné, zájmová sdružení právnických osob, odborové organizace, organizace zaměstnavatelů)

- Činnost, statutární orgán, název,
- Vedlejší činnost (podnikatelská), označení nejvyššího orgánu, rozhodčí komise, pobočný spolek

KORPORACE

- / korporaci vytváří společenství osob (210)
- / může mít však i jen jednoho člena, připouští-li to zákon
 - ne u spolků, OO, OZ, SVJ, CNS, PSH
- / významné pravidlo (212) – KORPORAČNÍ LOAJALITA
 - člen korporace musí být vůči ní loajální, tzn. chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád, vč. členů navzájem k sobě
 - musí se podřídit společnému zájmu
 - i korporace musí ke všem svým členům přistupovat stejně
- / sankce za zneužití hlasovacího práva člena korporace k újmě celku
 - soud rozhodne, že se k hlasu člena v daném případě nepřihlíží
 - tzn., že v daném případě vůbec neexistuje, nepřihlíží se k němu ani při určování potřebného kvora apod.

SPOLEK

- /regulace musí vyhovovat jak malým „vesnickým“ spolkům, tak spolkům se složitou vnitřní organizací a širokou členskou základnou (např. dobrovolní hasiči, skauti)
- /spolek nahradil občanské sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (tento zákon je zrušen)
 - sdružení má právo změnit svoji právní formu na ústav nebo sociální družstvo podle zákona o obchodních korporacích (3045)
- /Liberální úprava, spolková autonomie, minimum kogentních ustanovení
- /dispozitivní právní úprava => často užívaná formulace „neurčí-li stanovy jinak“ (ale nejen tam)
- /Změna! Není-li nic ve stanovách – použije se zákon , „záchranná síť“ dispozitivních ustanovení“

POBOČNÝ SPOLEK (§ 219)

- / – organizační jednotky, které jednají svým jménem (dle ZSO)
 - statutární orgán hlavního spolku musí do tří let ode dne nabytí účinnosti zákoníku podat návrh na zápis pobočného spolku, jinak posledním dnem této lhůty právní osobnost pobočného spolku zanikne (§ 3045)
- / odvozená subjektivita (právní osobnost) od hlavního spolku
- / lze vytvářet i organizační jednotky bez subjektivity – tomu OZ nebrání
- / PS existenčně závislý na hlavním spolku
- / pro vztah hlavního a pobočného spolku hlavní význam vymezení práv a povinností ve stanovách hlavního spolku
- / **NOVÁ JUDIKATURA: VS Olomouc 5 Cmo 99/2016 x 8 cmo 232/20196 – k aktivní legitimaci k podání návrhu na zápis do rejstříku – HLAVNÍ SPOLEK A VÝJIMEČNĚ I VEDELJSÍ**

CO JE PŘI REGULACI SPOLKŮ KOAGENTNÍ?

- principy spolkového práva, jakož i soukromého práva (svoboda ustavení a členství ve spolku, korporální loajalita atd.);
- vymezení spolku jako samostatného subjektu práva (jeho právní osobnost) - název, sídlo, účel (vč. zakázaných účelů), dvoufázový proces vzniku a zániku spolku (vč. likvidace a přeměn), zastupování statutárním orgánem spolku, zákonem stanovený standard péče řádného hospodáře volených orgánů spolku, jejich odpovědnost, deliktní způsobilost spolku;
- „minimální standard“ ochrany členům spolku (vč. ochrany soudní).

ZÁSADY SPOLKOVÉHO PRÁVA

/ Obecné zásady soukromého práva

- zásada autonomie vůle,
- zásada vše je dovoleno, co není zakázáno,
- zásada poctivosti a ochrany dobré víry,
- zásada dispozitivnosti norem, atd....

/ Specifické zásady spolkového práva

- zásada volnosti a dobrovolnosti sdružování (spolčování)
- zásada nevýdělečnosti účelu
- zásada spolkové samosprávy
- zásada neručení člena za dluhy spolku (oddělenosti majetkových sfér)
- zásada osobně vázaného členství, neexistence vkladové povinnosti
- Zásada soudní ochrany členských práv
- Zásada zrušitelnosti spolku pouze soudem

„STATUS SPOLKU“

Právní osobnost (alespoň 3 osoby, shoda na obsahu stanov)

Účel

Název

Sídlo

Způsob vzniku/zániku/přeměny

Minimální rámec pro vnitřní organizaci spolku/jednání za spolek vůči 3 os.)

ÚČEL SPOLKU , ČINNOST SPOLKU

/ Účel = v zásadě odůvodňuje smysl existence spolku – dovolený (145), nevýdělečný (217 odst. 1 a 2)

X

/ Činnost = konkrétní naplnění účelu

jsou ve vztahu cíle a prostředku

/ Nevýdělečnost účelu spolku

X

/ Výdělečná činnost spolku:

Podnikání spolků (nutno reinvestice zisku)

Podíl na podnikání jiné osoby

Vymezení nutné, zda ochrana spotřebitele, EET apod.

PODNIKÁNÍ SPOLKŮ

- V zásadě neomezené, nesmí být účelem, ale prostředkem k dosažení účelu
- „se zřetelem k podnikání - podnikatel (§ 420) žádné výhody (např. v souvislosti s ochranou spotřebitele apod.)
- Nevýhoda: neaplikovatelnost pravidla podnikatelského úsudku, proto lepší formou účasti na podnikání obchodní korporace
- Může být špicí/součástí koncernové struktury, postavení „vlivné osoby“

NÁZEV A SÍDLO SPOLKU

- / 216: název spolku musí obsahovat slova „spolek“ nebo „zapsaný spolek“ či zkratku „z.s.“
- / pozornost si zaslouží 135
 - klasická ochrana, ale již bez možnosti žádat přiměřené zadostiučinění nemajetkové újmy v penězích
- / odporuje-li název pravidlům nového zákoníku – musí se přizpůsobit do dvou let (3042)
 - výjimka pro příznačné názvy
- / **NOVÁ JUDIKATURA: VS v Praze 7 Cmo 369/2015 – klamavost a (ne)zaměnitelnost názvu (AIKIDO)**
- / sídlo – mění se pravidla, kdy může být v bytě
 - nově – nenarušuje-li to klid a pořádek v domě (136)
 - => sídlo je pouze formálním místem, ze kterého sice právnická osoba komunikuje s veřejností, ale svojí činnost může vyvíjet jinde

ZALOŽENÍ A VZNIK SPOLKU (§ 226)

- /Založení: shoda na obsahu stanov - 218 (zakladatelském právním jednání)
- /spolek vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku v režimu VeřRej
 - novinka, doposud veřejný rejstřík občanských sdružení neexistoval, vznikala registrací u Ministerstva vnitra
 - Osvobozeno od soudního poplatku
- /nebylo-li do 30 dnů od podání návrhu na zápis rozhodnuto, považuje se spolek zapsaný 30. dnem od podání návrhu 226/3
- /odborové organizace a organizace zaměstnavatelů (3025)
 - k jejich vzniku postačuje pouze shoda na stanovách a doručení oznámení o založení rejstříkovému soudu (evidenční princip)
 - **Novinky v souvislosti s novelou č. 460/2016 Sb.**

STANOVY (§ 218 AN. OZ)

- /Nejdůležitější interní dokument, upravuje vnitřní poměry spolku a další důležité otázky
- /Jsou realizací zásady spolkové autonomie
- /Právní povaha stanov: soukromoprávní jednání – smoluva sui generis: 29 Cdo 2024/2000, 29 Odo 146/2003
- /Podstatní náležitosti (příliš se nemění oproti ZSO) - 218
- /Pokud stanovy dle ZSO stručné – pozor na dopad dispozitivní zákonné úpravy, pokud stanovy nestanoví jinak

STANOVY SPOLKU: FORMA A OBSAH

Písemná forma: 123

min. obsahové náležitosti (218)

název, sídlo, účel, práva a povinnosti členů, statutární orgán (vč. označení jeho právních členů?)

Následky vad zakladatelského právního jednání?

- Právní jednání se posuzuje podle svého obsahu (555/1) – výklad ZPJ
- Právní jednání je spíše platné než neplatné (574)

ORGÁNY SPOLKU/PO

- /v některých případech může být členem orgánu nezletilá osoba nebo osoba s omezenou svéprávností (152 odst. 3)
- /osoba, jejíž úpadek byl osvědčen jako člen orgánu (153)
 - musí to oznámit (indikovat) – když od skončení insolvenčního řízení uplynuly méně než tři roky
 - nejsou ostrakizováni, je na rozhodnutí toho, kdo ho tam chce
- /členem orgánu může být právnická osoba (154)
 - zmocní fyzickou osobu, aby ji zastupovala
- /Souběh funkcí – nekonečný judikatorní příběh:
I ÚS 109/15 vs. zatím poslední rozhodnutí NS 21 Cdo 1876/2017

ROZPOR V JUDIKATUŘE

I ÚS 109/15: „ustálená judikatura obecných soudů o neplatnosti pracovních smluv, které byly uzavřeny pro stejnou činnost, jakou vykonává statutární orgán, je soudcovským dotvářením práva proti zájmům soukromých osob“, neboť zákaz tzv. souběhu funkcí statutárního orgánu a pracovněprávního vztahu nemá zákonný podklad a „judikatorně ho dotvořily až obecné soudy“.

Tento výklad podle názoru Ústavního soudu nebere v úvahu, že při posuzování smlouvy je „vždy třeba upřednostňovat takový výklad, který nezakládá její neplatnost, jsou-li možné dva výklady“, a dále „je třeba upřednostňovat vůli stran před jejím projevem.“

K tomu lze přidat i argumentaci III. ÚS 3701/15 (účast na schůzi/vznik členství v družstvu) - in dubio pro libertate **nebo NS 29 Cdo 4197/2015 (forma ústavu)** – in dubio pro mitius

X

rozhodnutí NS 21 Cdo 1876/2017 (nepubl.): „Smlouvy a jiné právní úkony (právní ...vždy neposuzují jen podle toho, co si přejí smluvní strany a co projevily jako svoji vůli ve smlouvě nebo jiném právním úkonu, a celý právní úkon (právní jednání) tedy nelze mechanicky a formalisticky pokládat za výraz „autonomního projevu vůle smluvních stran“.

PÉČE ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE (§ 159)

- /vztahuje se na všechny volené členy orgánu právnické osoby
 - zahrnuje povinnost loajality a povinnost péče
 - v zásadě není „odborná“ (rozdíl 4 a 5)
- /výkon vědomé rozhodovací činnosti
 - na základě dostatečných informací,
 - konaný v dobré víře ve prospěch společnosti bez preferování vlastních soukromých zájmů,
 - opírající se o racionální základy
- /pravidlo podnikatelského úsudku (§ 51 ZOK) – i pro spolky???
 - pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou

ZASTOUPENÍ STATUTÁRNÍM ORGÁNEM

- / opuštěno dělení na jednání „za“ právnickou osobu a jednání „jménem“ právnické osoby

 - / 162 – důraz na způsob jednání zapsaný ve veřejném rejstříku
 - schvalovací procesy jsou věcí právnické osoby (co se děje v hlavě, není důležité)

 - / 164 – obecná působnost statutárního orgánu jednat za právnickou osobu
 - odstavec 2 – možnost člena kolektivního statutárního orgánu jednat za právnickou osobu na základě plné moci
 - odstavec 3 – kdo jedná vůči zaměstnancům
- (Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 880/2015, ze dne 30. 9. 2015)

ORGÁNY SPOLKU

/ Nejvyšší orgán (může být totožný i se statutárním orgánem – tj. spolek s orgánem 2 v 1)

/ Statutární orgán – jediný obligatorní, zbytková působnost, jeho určení obligatorní náležitostí stanov

/ Kontrolní komise

/ Rozhodčí komise

NOVÁ JUDIKATURA: rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 5249/2015, ze dne 17. 10. 2017 – úprava disciplinárního řízení ve spolkových stanovách

/ Další orgány určené ve stanovách

/ Péče řádného hospodáře, rejstříkové souvislosti

SOUDNÍ OCHRANA ČLENA SPOLKU

Nikdo nemůže být nucen ke členství (215 odst. 1) – možnost vystoupit

Povinnost podrobit se rozhodnutím vnitřních orgánů spolku, jsou-li v souladu se zákonem a stanovami

Limitovaná ingerence do vnitřních záležitostí spolku, avšak i dříve judikatura dovodila, že nejen určovací žaloba podle 15 odst.1 ZSO, viz NS 28 Cdo 2916/2006, 28 Cdo 1919/2009, 28 Cdo 4178/2007 – požadavek na vydání účetních dokladů, 28 Cdo 1018/2005 – majetkové vypořádání při zániku členství, III. ÚS 2542/07 a 28 Cdo 1919/2009 – žaloba na určení členství

OZ zpřesňuje rámec soudní ochrany člena

MOŽNOSTI DLE OZ:

Zdraženlivost při přezkoumávání rozhodnutí orgánů spolku

Žaloba na neplatnost rozhodnutí spolkového orgánu pro jeho rozpor se zákonem nebo se stanovami (258)

Žaloba na neplatnost vyloučení ze spolku (242)

NOVÁ JUDIKATURA: 28 CDO 4916/2015 – vyloučení z mysliveckého spolku

Žaloba o přiměřené zadostiučinění při závažném porušení základních členských práv (261)

Žaloba na vyslovení neplatnosti smlouvy o fúzi (283)

další možnosti, v případě práv přiznaných zákonem nebo stanovami (např. poskytnutí vysvětlení dle 251)

SOUDNÍ OCHRANA ČLENA – ŽALOBA NA NEPLATNOST ROZHODNUTÍ ORGÁNU SPOLKU (§ 258)

- / Speciální druh určovací žaloby, kde není nutno prokazovat naléhavý právní zájem
- / právo člena spolku napadnout rozhodnutí orgánu spolku
 - podrobnější regulace než doposud
- / prodlužují se lhůty, které je nutno dodržet
 - subjektivní ze 30 dnů na 3 měsíce
 - objektivní z 6 měsíců na 1 rok
- / soudu se zakládá pro určité případy pravomoc nevyhovět žalobě, byť by rozhodnutí orgánu spolku bylo v rozporu se zákonem nebo se stanovami (§ 260)
 - konflikt individuálního zájmu člena spolku a zájmu korporace, nebo zájmu na ochraně práv třetích osob nabytých v dobré víře
 - přiměřeného zadostiučinění

ZRUŠENÍ/LIKVIDACE/ZÁNÍK

Zrušení spolku: uplynutím doby, splněním účelu, dobrovolným rozpuštěním spolku, nebo rozhodnutím soudu (268), pokud:

- Vyvíjí zakázanou činnost 145
- Vyvíjí činnost v rozporu s 217
- Nutí třetí osoby ke členství, k účasti na činnosti, podpoře nebo
- Brání členům ze spolku vystoupit
- Dále viz 172 (společné pro PO)

PŘEMĚNY (TRANSFORMACE)

Fúze – sloučení (nejméně 1 zaniká), splynutí (vzniká nový), na základě smlouvy o fúzi

Rozdělení – rozdělení sloučením s jinými (existujícími spolky na základě smlouvy o rozdělení) nebo rozdělení s vytvořením nových spolků (projekt rozdělení).

Změna právní formy (pouze spolky vzniklé do 31. 12. 2013)

Účinnost přeměny dnem zápisu do spolkového rejstříku.

TRANSFORMACE ŠPOLKU NA JINÉ PRÁVNÍ FORMY (ŠPOLKŮ – BÝVALÝCH O.S.)

- /na ústav nebo sociální družstvo (3042)
- /možnost dána bez časového omezení
- /není upraveno v zákoně – je velmi obecně
- / nutno se vypořádat s právy členů (pokud na ústav)
- /-----
- /Kdy vhodné?
- /Který orgán rozhoduje?
- /Jakou formu musí mít rozhodnutí i změně právní formy?

TRANSFORMACE NA ÚSTAV

VÝHODY:

- + Není-li nutná/vhodná členská základna
- +/-Fundační základ(vždy nutný majetkový vklad)
- +/- „centralistický způsob řízení“ – lze dosáhnout i v rámci vnitřní organizace spolku, tzv. spolky vůdcovského typu
- + Jednodušší pravidla pro fungování
- + provozování činnost užitečné společensky nebo hospodářsky
- +/- Silné postavení zakladatele i za trvání existence ústavu(odlišuje ústav od ostatních fundací)
- + Není povinnost mít dozorčí radu
- + Podnikání přímé i „nepřímé“ (zejména formou majetkové účasti na podnikání jiných osob)

SOCIÁLNÍ DRUŽSTVO

Návrat ke kořenům ideí družstevnictví

758 ZOK

- Obecně prospěšná činnost
- Za účelem integrace znevýhodněných

Propojení členů družstva s prací pro družstvo

Družstevní demokracie

Omezení hospodaření

Omezená možnost osob, které mohou být členem

Zákaz převodu družstevního podílu

Sdružení (spolek) se může na sociální družstvo přeměnit (3045/1)

SOUVISEJÍCÍ LITERATURA

Benák, J. Záhumenský, D. Jak na spolkový rejstřík, Grada, 2015.

Brim, L. Soudní přezkum rozhodnutí orgánů občanských sdružení. *Právník*. 2013, roč. 152, č. 5, s. 499-518.

David, L., Bílková, J., Podivínová, M. *Přehled judikatury. Soudní ochrana člena spolku, církve, politické strany*. Praha: Wolters Kluwer, 2011.

Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník, Komentář 1 – 654*. Praha: C. H. Beck, 2014.

Hájková, A., Nebuželská, M., Pavlok, P. *Spolky a spolkové právo*, C.H. Beck, 2015.

Ronovská, K., Bílková, J., Vitoul, V. a kol. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014.

Telec, I. *Spolkové právo*. Praha: C. H. Beck, 1998.

Telec, I. *Zásady nového spolkového práva. Právní rozhledy*. 2013, roč. 21, č. 22, s. 763-766.